

Näytesivut

tuuma

V u n d

MIRJAMI HAIMELIN JA SATU RÄMÖ

Kynä

kynä

KAIKKI

TÄRKEÄ

KIRJOITTAMISESTA

tuuma

tuumakustannus.fi/tuotteet/Kynä-Kaikki-tärkeä-kirjoittamisesta



Sisällys

| | |
|--|----|
| LUKIJALLE | 10 |
| Kiitokset..... | 13 |
| | |
| LUKU 1 MOTIVAATIO | 14 |
| <i>Satu Rämö</i> | |
| Mistä motivaatio kirjoittamiseen?..... | 17 |
| Löydä oma sisäinen syysi..... | 18 |
| Sisäisen motivaation viisi porkkanaa..... | 20 |
| Pidä mielessä se, mitä haluat..... | 21 |
| <i>Vierailijana toimittaja, kirjailija Annukka Oksanen</i> | 24 |
| | |
| LUKU 2 INSPIRAATIO | 28 |
| <i>Mirjami Haimelin</i> | |
| Kolme pitkospuuta inspiraatioon..... | 31 |
| Utelias mieli tuuppii eteenpäin..... | 33 |
| Kymmenen askelta kohti inspiraatiota..... | 35 |
| Tunnista hyvät aiheet ja tekstit..... | 37 |
| Inspiraatio on työtä ja leikkiä..... | 40 |
| Lue paljon, ja vielä vähän lisää..... | 42 |
| <i>Vierailijana kirjailija, viestintäyrittäjä Anna-Kaari Hakkarainen</i> | 46 |
| Anna-Kaari Hakkaraisen inspiroitumismetodit..... | 50 |
| Hyväksi havaittuja inspiraationlähteitä..... | 52 |
| | |
| LUKU 3 TAUSTATYÖ | 54 |
| <i>Mirjami Haimelin</i> | |
| Rohkeasti ja tarkoituksenmukaisesti..... | 58 |
| Viisi periaatetta taustatyön tekoon..... | 60 |
| Etsi kaikkialta..... | 62 |
| Tärpit fiksuun tiedonhakuun..... | 65 |
| Puhu, kysy ja keskustele..... | 67 |
| Vinkit onnistuneeseen haastatteluun..... | 68 |
| Gonzo-journalisti elää aihettaan itse..... | 72 |

| | |
|--|-----|
| Asia kerrallaan..... | 73 |
| Rakenne syntyy lapiomalla..... | 75 |
| Esimerkkejä tekstin rakennemalleista..... | 77 |
| Erään lehtijutun anatomia..... | 78 |
| <i>Vierailijana kirjailija Kjell Westö</i> | 80 |
| | |
| LUKU 4 LUKIJA | 84 |
| <i>Mirjami Haimelin</i> | |
| Kaiken takana on lukija..... | 87 |
| Mitä lukijasta sitten pitäisi tietää?..... | 89 |
| Lukijan perspektiivi on erilainen kuin omasi..... | 92 |
| Vain kiinnostava kiinnostaa..... | 93 |
| Mihin niitä omia tekstejään voi työntää?..... | 96 |
| Tekisinkö omakustanteen?..... | 98 |
| <i>Vierailijana muusikko Mikko ”Pyhimys” Kuoppala</i> | 100 |
| | |
| LUKU 5 ALOITTAMINEN | 106 |
| <i>Satu Rämö</i> | |
| Vaikea, vaikeampi, aloitus..... | 109 |
| Kirjoittamisen alku: ainoa tapa on aloittaa..... | 111 |
| Seitsemän vinkkiä aloittamiseen..... | 114 |
| Tekstin alku: kidnappaa lukija..... | 116 |
| Seitsemän vinkkiä napakkaan otsikkoon ja ingressiin..... | 122 |
| Ammattilaisten omat suosikkialoitukset..... | 123 |
| <i>Vierailijana kirjailija Juha Itkonen</i> | 126 |
| | |
| LUKU 6 RAAKA TYÖ | 130 |
| <i>Satu Rämö</i> | |
| Ajattele kirjoittamista appelsiiniina..... | 133 |
| Ajattele ja kirjoita yhtä aikaa..... | 134 |
| Väitä, väitä vastaan, perustelee..... | 136 |
| Tekstilaji ja pituus auttavat eteenpäin..... | 138 |
| Hetkeä ennen kirjoittamista..... | 141 |
| Pilko elefantti osiin..... | 142 |
| Tee itsellesi kirjoitussuunnitelma..... | 144 |
| <i>Vierailijana kirjailija, toimittaja, viestintäyrittäjä Riku Rantala</i> | 148 |

| | |
|--|-----|
| LUKU 7 OMA ÄÄNI | 152 |
| <i>Satu Rämö</i> | |
| Oma tyyli ei synny, se rakennetaan..... | 155 |
| Löydä oma tyyli..... | 157 |
| Kielen tyylikeinot..... | 158 |
| Tone of voice – työkalu oman äänen vahvistamiseen..... | 162 |
| <i>Vierailijana kirjailija Anna-Leena Härkönen</i> | 164 |
| | |
| LUKU 8 USKALLUS | 168 |
| <i>Mirjami Haimelin</i> | |
| Entä jos et pelkäisi?..... | 171 |
| Ole rehellinen lukijalle ja itsellesi..... | 174 |
| Nolottaako oma teksti?..... | 179 |
| Uskalla olla sinä..... | 180 |
| Valitse kerrontatapasi..... | 182 |
| <i>Vierailijana tiedeviestinnän asiantuntija Maria Ruuska</i> | 184 |
| Uskalla osallistua..... | 189 |
| <i>Vierailijana kirjailija, tiedetoimittaja Tiina Raevaara</i> | 190 |
| | |
| LUKU 9 USKOTTAVUUS | 194 |
| <i>Satu Rämö</i> | |
| Uskottavuuden kolme palikkaa..... | 197 |
| Pathos, ethos, logos. Check!..... | 200 |
| Uskottavuus koetuksella..... | 201 |
| Huolla kielesi kuntoon..... | 203 |
| <i>Vierailijana käsikirjoittaja Laura Suhonen</i> | 206 |
| | |
| LUKU 10 BLOKKI JA FLOW | 212 |
| <i>Mirjami Haimelin</i> | |
| Jokaisella on blokkinsa..... | 215 |
| Kun oma mieli tekee temput..... | 217 |
| Kun elämä ottaa niskalengin..... | 221 |
| Kirjoittajan tunnetaidot..... | 223 |
| Kun komppi laahaa – kymmenen kohdan ensiapu..... | 226 |
| Yhtäkkiä kaikki sujuu..... | 229 |
| Miltä flow tuntuu?..... | 233 |
| <i>Vierailijana kirjailija, teatterintekijä Saara Turunen</i> | 234 |

| | |
|---|-----|
| LUKU 11 PALAUTE | 240 |
| <i>Satu Rämö</i> | |
| Palaute on osa kirjoitusprosessia..... | 243 |
| Tasokas palaute parantaa tekstiä..... | 244 |
| Romanttinen retki Rivieralla | 246 |
| 7 + 5 tärkeää asiaa palautteesta..... | 251 |
| Palaute valmiista tekstistä..... | 254 |
| <i>Vierailijana tubettaja Inari Fernández</i> | 260 |
| | |
| LUKU 12 ETEENPÄIN | 264 |
| <i>Mirjami Haimelin</i> | |
| Kirjoittaja, aina kesken..... | 267 |
| Mitä, missä, miten?..... | 270 |
| Kirjoittajan paikat..... | 273 |
| Löydä heimosi..... | 276 |
| Kirjoittajan työkalut..... | 279 |
| Lopuksi kohota malja..... | 281 |
| <i>Vierailijana kirjailija, äidinkielen opettaja Tommi Kinnunen</i> | 282 |
| Kurkistuksia Tommi Kinnusen tekstien taakse..... | 285 |
| | |
| LUE LISÄÄ! | 288 |
| | |
| LÄHTEET | 292 |

LUKIJALLE

Kuvittele, että heräät siihen, kun joku koputtaa ikkunaasi. Joka aamu.

Tämä oli todellisuutta vielä 1950-luvulla monissa brittiläisissä teollisuuskaupungeissa. Ikkunankoputtajat kiersivät aamuvarhaisella kolkuttamassa ikkunoihin aamuherätyksen merkiksi. Kun herätyskellot sitten yleistyivät ja halpenivat, ammatti vaipui unholaan.

Kirjoittaminen ei sen sijaan ole vaipumassa mihinkään. Päinvastoin: melkein kaikki meistä kirjoittavat jotain, osa innokkaammin ja osa vastahankaisemmin. Työelämässä kirjoittamisesta on tullut yhä keskeisempi taito: on vaikea keksiä ammatteja, joissa sitä ei kerta kaikkiaan tarvittaisi. Tekstien avulla johdetaan, tutkitaan, autetaan, myydään, inspiroidaan, opastetaan, lohdutetaan, vakuutetaan, viihdytetään, välitetään tietoa, ajetaan muutosta ja ratkaistaan ongelmia.

Kirjoittaminen on tärkeä tapa osallistua, olla mukana ja vaikuttaa. Oikeastaan kirjoittaminen onkin tavattoman arkipäiväinen, sitkeä ja taipuisa ilmiö. Todellinen sveitsiläinen linkkari.

Vaikka kirjoittamiselle on yhteiskunnan ja teknologian kehittymisen myötä auennut yhä uusia väyliä, yksi asia ei ole muuttunut. Yhä edelleen kirjoittaminen tuottaa elämyksiä, lohtua ja nautintoa, ja sen avulla voi luoda yhteyksiä toisiin ihmisiin aikojen ja välimatkojen päähän. Kirjoittaminen on monille tärkeä ja rakas ajattelun ja ajatusten-vaihdon muoto.

— — —

Haastattelemamme kirjailija Saara Turusen *Sivuhenkilö*-romaanissa todetaan, että ”kirjoittamisesta kirjoittaminen on epäkiinnostavinta ja vieraantuneinta, mitä voi olla”. Päähenkilö sanoo: ”Tulee kirjoittaa oikeista ihmisistä, siivoojista, metsureista ja ojankaivajista.”

Olemme täysin samaa mieltä. Maailma ei kaipaa enää yhtään riviä lässäytystä.

Sitä paitsi kirjoittamisesta on vaikea kirjoittaa. Siinä ajautuu väkisininkin metatasolle, jolla liikuskelu on samanlaista kuin heikoilla jäillä. Aina kun yrittää yleistää tai vetää johtopäätöksiä, jää risahtaa. Kirjoittamisen taitoon tuntuu liittyvän vain vähän täysin vedenpitäviä, kiistattomia faktoja, sillä jokaisella meistä on omat kokemuksemme, keinomme ja konstimme.

Tästä huolimatta yhden asian suhteen uskomme ei ole horjunut: jokainen voi kehittyä. Jokainen voi kiivetä omia tikapuitaan ylemmäs. Sellaista kirjoittajaa ei ole, joka olisi kaikin tavoin valmis.

Viime vuosina olemme löytäneet itsemme kerta toisensa jälkeen keskusteluista, joissa puhutaan kirjoittamisesta. Ja siitä todella puhutaan, samanlaisella äänensävyllä kuin puhutaan politiikasta, mutkikkaista ihmissuhteista tai siitä, millainen suklaa on parasta. Aihe ei ole yhdentekevä, vaan se saa pulssin kiihtymään ja silmät kapenemaan. Ja pian jo kaivellaankin muistoja muinaisilta äidinkielen tunneilta. Ihan kuin kirjoittamisella olisi... väliä?

— — —

Halusimme tehdä kirjan, joka inspiroi, kannustaa ja tuuppii eteenpäin kaikenlaisia kirjoittajia. Ymmärrämme hyvin kirjoittamisen tuskan, sillä olemme monet kerrat poteneet itse siihen liittyvää sietämättömyyttä epävarmuutta ja räpiköineet tismalleen samoissa liemissä kuin kaikki muutkin. Toisaalta olemme myös kerta toisensa jälkeen todistaneet, että vaikeista vaiheista pääsee eteenpäin. Ei välttämättä kovin tyylipuhtaasti, mutta pääseepähän kuitenkin.

Kirjoittamista koskeva puhe tuntuu olevan usein ylimaallisen suurellista. Ihan kuin tekstit vain jotenkin syntyisivät, ihan itsestään, ja kirjoittaminen olisi jokin mystinen taito, joka ihmisellä joko on tai ei ole. Tai sitten puhe kääntyy pilkkusääntöihin ja typistyy tekniseen oikeinkirjoituksella knoppailuun. Nämäkin näkökulmat ovat

joskus tarpeellisia, mutta me huomasimme viihtyvämme parhaiten niiden välimaastossa.

Haluamme avata ja valottaa tässä kirjassa ennen kaikkea kirjoittamisen prosessia ja sen moninaisia työnteon vaiheita sekä jakaa ammattilaisten hyödyllisiksi kokemia vinkkejä. Olemme iloisia, että saimme kirjaan mukaan hyvin erilaisten kirjoittajien ääniä tubettajasta bestseller-kirjailijoihin. Se osoittaa, kuinka erilaisilla areenoilla kirjoittamista tarvitaan ja kuinka jokainen tekee sitä ihan omalla tavallaan.

— — —

Kirjoittaminen haastaa ja pakottaa kondensoimaan omaa ajattelua. Jos haluamme kirjoittaa paremmin, meidän on ajateltava paremmin. Tavoite ei ole ihan pieni mutta aika innostava sellainen.

Toivomme, että löydät tästä kirjasta rohkaisua ja inspiraatiota ja että suhteestasi kirjoittamiseen tulee elävä ja pysyvä. Aivan varmasti joudut kohtaamaan päiviä, jolloin olet täydellisen kyllästynyt kaikkeen, mitä olet koskaan saanut paperille. Mutta yhtä lailla eteen tulee hetkiä, jolloin tekstisi lähtee lentoon. Se vaatii raakaa tekemistä: päättämistä, ryhtymistä, päätöksessä pysymistä.

Vähitellen pintaan hiipii hyvän olon tunne.

Mirjami & Satu

1.8.2020

Helsingissä ja Ísafjörðurissa

PS. Tämän kirjan sisarteos *Kynä - Tehtäviä oman äänen löytämiseen* tarjoaa käytännön tukea kirjoittamiseen helposti lähestyttävien harjoitusten muodossa.

Sisäisen motivaation viisi porkkanaa

Taloustoimittaja, tietokirjailija ja viestinnän ammattilainen **Annukka Oksanen** on kirjoittanut uransa aikana satoja, luultavasti tuhansia lehtijuttuja. Näin hän ylläpitää sisäistä motivaatiotaan kirjoittamalla uudestaan ja uudelleen.

1 Muista, että mikään asia ei ole liian pieni käsiteltäväksi. Pidän aina mielessäni sen, että en ole liian fiksu kirjoittamaan jostakin aiheesta. Sellaista aihetta ei ole olemassakaan, joka olisi jotenkin oman osaamisen ala- tai yläpuolella.

2 Pohdi, mikä on kiinnostavaa. Ennen kuin alan kirjoittaa, pohdin asiaa syvällisesti. Mietin, mikä aiheesta on oleellista. ”Tämä on olennaista” -havainto tuntuu aina yhtä hyvältä. Havaintoa ei löydä sattumalta, vaan se vaatii ajattelemista ja tiedonhakua.

3 Katso yksityiskohtaa. Etsin merkityksellisiä asioita katsomalla jotain tiettyä yksityiskohtaa, vaikkapa avokadoa keittiön pöydällä. Miksi Suomessa

myydään avokadoja? Mistä niitä tulee? Milloin se on poimittu? Mihin kaikkeen se vaikuttaa, että Suomessa syödään avokadoja?

4 Täytä aukkoja. Kun olen kiinnostunut jostain asiasta, mutta en vielä ihan ymmärrä, mikä siinä on oleellista, noudatan viiden kohdan ohjelmaa: Luen lisää aiheesta. Teen lisää haastatteluja. Kyselen asiasta ihmisiltä, jotka tietävät enemmän. Nukun yön yli. Kirjoitan aiheesta ylös kaiken sen, mitä jo tiedän. Tämän jälkeen aukkoja on helpompi täyttää.

5 Pilko. Noudatan 45/15-sääntöä. Kirjoitan 45 minuuttia ja sitten pidän taukoa 15 minuuttia. Kolme varttia on minulle maksimiaika tehdä keskittymistä vaativaa työtä yhtäjaksoisesti. Sitten pidän pienen tauon, vaikka siivoustauon. Kun työpäivä on ohi, tekstiä on kasassa ja koti on älyttömän siisti!

Pidä mielessä se, mitä haluat

Motivaatio on välillä koetuksella ihan jokaisella. Olen kirjoittanut ammatikseni kaksikymmentä vuotta. Tunnistan erilaiset tekstilajit, ja osaan tehdä uutisen, kolumnin ja myyntisähköpostin. Pystyn kirjoittamaan kirjan käsiksen ja 500 merkkiä pitkän myyntitekstin. Kykenen puristamaan tunnin mittaisen puheenvuoron sisällön 30 sekuntiin. Vuosien saatossa kirjoitusnopeuteni on kasvanut, editointitaitoni parantuneet ja ilmaisuvoimani kehittynyt. Toisto ja rutiinit ovat tuoneet varmuutta kirjoittamiseen. Silti: kirjoittaminen ei edelleenkään ole helppoa. Joskus saatan jäädä hinkkaamaan Instagram-postauksen kuvatekstiä tunniksi, eikä siitä silti tule mielestäni hyvä. Seuraavana päivänä 5 000 merkin lehtijuttu saattaa syntyä samassa ajassa.

Jos odotat yhtä, kaikki kirjoittamisen ongelmat ratkaisevaa neuvoa, joudut pettymään. Kirjoittamaan ei opi haalimalla ympärilleen romanttiseen kirjailijanelämään liittyviä tavaroita tai miettimällä päivästä toiseen, että olisi kiva, jos voisi kirjoittaa enemmän. Kirjoittaminen on taito, jota voi harjoitella. Anna kirjoittamiselle huomiotasi ja anna sille aikaa.

Harjoitus ei tee kaikista mestareita, mutta se tekee jokaisesta tarpeeksi hyvän. Sanonta, että vaatii 10 000 harjoituskertaa tulla hyväksi jossain, ei ole ihan tuulesta temmattu. Kyse ei ole harjoituskertojen tarkasta lukumäärästä vaan siitä, että päättää, mihin keskittyy. Kaikkea ei yhden elämän aikana ehdi harjoitella 10 000 kertaa, mutta itselle tärkeimpiä asioita ehtii harjoitella vaikka tuplasti tuon verran.

Jos haluat kirjoittaa, raivaa sille aikaa. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että valitset useammin kirjoittamisen ja lukemisen kuin Netflix-sarjan katsomisen. Tai yrität töissä valita tehtäviä, joissa pääset kirjoittamaan. Jos työnkuvasi ei jousta, eikä iltaisin ole aikaa harrastuksille, ala herätä 20 minuuttia aikaisemmin kuin muu perhe ja käytä aika kirjoittamiseen. Tai valvo 20 minuuttia muita pidempään. Lukittaudu vessaan vartiksi. Lähde pyykkitupaan, mutta ota vihko ja kynä mukaan.

Päivittäinen 20 minuuttia tekee vuoden aikana 130 tuntia eli reilusti yli kolmen viikon työtunnit.

Elämäntapamuutosta ei kannata tehdä hampaat irvessä ja pakotetulla. Muista, että muutat omia arkirutiinejasi, koska haluat muuttaa niitä. Älä tee väkisin vaan omasta halusta. Se on ainoa tapa tehdä muutoksia, jotka ovat pysyviä ja tuntuvat aidosti hyviltä. Vaikeimpina kirjoittamisen hetkinä mieti, miksi ylipäätään aloitit. Pajjaile omaa sisäistä motivaatiotasi aina silloin tällöin, niin se pysyy lähelläsi.

Muista, että olet ihminen - aivan kuten kaikki menestyneet kirjoittajatkin. Kirjoittaessa ja lukiessa ihminen kurottaa oman arkensa ulkopuolelle. Oli kyse kirjasta, sähköpostiviestistä tai omaan Pinterest-kansioon pinnatun kuvan kuvatekstistä, kirjoittaessa luot yhteyksiä toisiin ihmisiin ja maailmaan. Tekstit ovat kuin kädenojennuksia maailmalle. Pysähdy tähän, kuuntele minua! Katso tänne, haluan kertoa sinulle tämän ajatuksen! Meistä jokainen osaa jotain, on kokenut jotakin, on miettinyt jotakin. Kenenkään muun elämä, kokemukset ja työssä opitut asiat eivät ole täsmälleen samanlaisia kuin sinun. Sinulla - ja minulla - on yhtä ainutlaatuisia ajatuksia kerrottavana kuin vaikkapa **Stephen Kingillä**. Älä jätä kirjoittamatta siksi, että pelkäisit, ettei sinulla ole mitään järkevää sanottavaa. Meillä kaikilla on jotain sanottavaa. Harjoittelemalla kirjoittamista tulemme paremmaksi siinä, mitä me jo itse asiassa osaamme.

”Joskus väsyneenä ihmettelen, miksi pitää olla tällainen vimma kirjoittaa tiedettä ymmärrettävämpään muotoon, vaikka se on vaikeaa. Kai se on jonkinlainen kutsumus. Haluan välittää eteenpäin sitä tunnetta, miten kiehtova maailma on.”

– Kirjailija, tiedetoimittaja **Tiina Raevaara**